

DEŽELO
glasilo KPI
SLOVENSKA KNJIŽNICA
VIA GEPPI 9
TS 312
Krajsko narodno manjšino

Kompetence dežele

Nismo bili slabi preroki, ko smo trdili, da se bo v kratkem pokazalo, kako si nekatere politične sile zamišljajo avtonomijo dežele s posebnim statutom Julijska krajina-Furlanija. Že sedaj v teku volilne kampanje so prišle na dan težnje, s katerimi želijo nekatere slabo prikrite protiregionalistične sile razvrednotiti globok demokratski pomen in značaj ustanovitve pete avtonomne dežele s posebnim statutom. Kaj pa bo šele, ko bo dežela tudi praktično ustanovljena in ko bo njen prvi deželni zbor začel svoje zakonodajno in upravno delo?

No, skratka, zadeva je preprosta. Ko se je v komisiji za izdelavo ustave Italijanske republike razpravljalo o deželah, je bilo sklenjeno, da bo Julijska krajina-Furlanija postala V. dežela s posebnim statutom zaradi obstoja znatne množice pripadnikov «slovenske etnične skupnosti». Šele pozneje se je skušalo pozabiti to dejstvo, ki ni zabeleženo samo v zapisnikih ustavne komisije, temveč odgovarja živi stvarnosti.

Priobito je torej — to pa moramo vedno poudarjati, da bodo še gluhi to razumeli —, da je avtonomna dežela s posebnim statutom Julijska krajina-Furlanija nastala zaradi obstoja slovenske narodne skupnosti.

Tega preprostega dejstva se ne smejo zavedati krščanskodemokratski prvaki. 22. marca t.l. je namreč krščanskodemokratski senator Tessitori, bivši minister in vidna politična osebnost v Furlaniji izjavil na posvetovanju KD v Vidmu naslednje:

«... vprašanje slovenske narodne manjšine na Goriškem je bilo rešeno z mirovno pogodbo, na Tržaškem pa z londonskim sporazumom; problem prebivalcev Nadiških dolin pa je rešila zgodovinska tradicija. Država je tista, ki z ustavo jamči spoštovanje narodnih manjšin. Dežela nima pri tem nobene kompetence...».

Da ne bi bilo pomote, je Agencija «Italia» v svojih «novicah» slovenščini» z dne 24. marca t.l. objavila vest, s katero se obvešča, da je pokrajinski tajnik KD v Trstu Botteri na sestanku vodstva stranke podal naslednjo izjavo:

«... Program večinske stranke da je jasen odgovor na vprašanje etnične manjšine (postopanje z etnično manjšino ni v kompetenci dežele)...».

To je torej stališče krščanskih demokratov v zvezi z nerešenimi vprašanji slovenske narodne skupnosti v Italiji. S tem stališčem je zelo jasno poudarjeno, da se ne priznava 3. člen posebnega statuta nove avtonomne dežele in se zvrta odgovornost na državo. A dejstvo, da država do sedaj ni napravila niti koraka naprej v spoštovanju 3. in 6. člena ustave, nas prepričuje, da hočejo demokristjani voditi politiko kršenja posebnega statuta avtonomne dežele, kot so

do sedaj vodili politiko kršenja republiške ustave.

S takšnim načinom postavljanja naših vprašanj se ne moremo na noben način sprijazniti. Proti tem poskusom je treba že sedaj sprožiti odločno bitko, ker je zelo jasno, da bi naš molk v tem trenutku opogumil demokristjane in vse nacionaliste, ki bi nadaljevali dosedanje politiko zapostavljanja Slovencev in njihovega raznarodovanja. O tem pa imamo te dni dovolj jasnih primerov v nabrežinski občini, kjer se nadaljuje priseljevanje neslovenskega življa in kjer se osporava slovenskih otrokom, da dobijo otroški vrtec.

A to še ni vse. Tessitorijeve besede so dejansko pravi program politike, ki jo misli KD še nadalje

voditi do Slovencev. On namreč trdi, da država «jamči spoštovanje narodnih manjšin», kar nedvomno ne odgovarja dejanskemu stanju, saj država do sedaj ni še ničesar zajamčila; istočasno pa trdi, da je «problem prebivalcev Nadiških dolin» rešila «zgodovinska tradicija». Kako ga je ta «zgodovinska tradicija» rešila nam je zelo plastično znano: z raznarodovanjem in z nepriznavanjem enakopravnosti tem našim rojakom. Ali nam Tessitori in njemu podobni pripravljajo tudi v Trstu in na Goriškem takšno rešitev na podlagi «zgodovinske tradicije»?

Gornje izjave demokristjanskih prvakov nam povedo, da je treba voditi akcijo: 1. za čimvečjo kom-

(Nadaljevanje na 4. strani)

Problemi enotnosti mednarodnega komunističnega in delavskega gibanja

Resolucija plenuma KP Sovjetske zveze o stališčih voditeljev KP Kitajske

Glasilu CK KP SZ «Pravda» je objavilo resolucijo, sprejeto na plenumu CK KP SZ o enotnosti komunističnega gibanja in o stališčih voditeljev KP Kitajske do tega vprašanja. Ko plenum CK KP SZ izraža zaskrbljenost spričo dejavnosti voditeljev KP Kitajske, poudarja:

«Kitajski voditelji, ki se v vseh svojih osnovnih vprašanjih strategije in taktike odmikajo od leninske smeri svetovnega komunističnega gibanja, so razglasili svojo smer, v kateri se zlivata buržoazni avanturizem in velikodržavni šovinizem. V bistvu se spuščajo na trockistične pozicije v vrsti vprašanj, pomagajo si s trockističnimi metodami boja proti marksističnim partijam in zbirajo v raznih deželah frakcijske skupine svojih pristašev. Svojo idejno platformo skušajo vsiliti socialističnemu taboru, svetovnemu komunističnemu gibanju in mednarodnim demokratičnim organizacijam.»

V nadaljevanju svoje resolucije plenum CK KP SZ naglašja, da so šli kitajski voditelji daleč v svojih razbijaških akcijah, izraža pa pripravljenost, da si ne glede na to nadalje prizadeva za normalizacijo odnosov med KP Sovjetske zveze in KP Kitajske. Med drugim resolucija poudarja: «Če voditelji KP Kitajske niso izgubili zavesti o svoji odgovornosti, potem morajo naposled doumeti, da s svojimi akcijami odvrčajo pozornost komunističnih in delavskih partij od izpolnjevanja bistve-

nih nalog socialistične izgradnje, da otežujejo boj proti imperializmu in škodujejo vsej protimperialistični fronti».

«Pravda» je objavila tudi besedilo referata o problemih enotnosti mednarodnega komunističnega gibanja in o stališčih voditeljev KP Kitajske, ki ga je na plenumu CK KP SZ imel gov. Suslov. V tem referatu Suslov med drugim poudarja:

«Gre za veliko nalogo obrambe marksizma-leninizma pred iznakaženo politiko in dejavnostjo voditeljev KP Kitajske, ki je zdaj poglavitna nevarnost za enotnost sve-

tovnega komunističnega gibanja. Čistost marksistično-leninističnega nauka, interesi svetovnega komunističnega gibanja in konec koncev tudi interesi kitajskega ljudstva terjajo, da se odkrito nastopi proti vsem tem napačnim glediščem in nevarnim akcijam voditeljev KP Kitajske».

V svojem referatu Suslov med drugim poudarja tudi, da je KP Sovjetske zveze naklonjena sklicanju novega sestanka komunističnih in delavskih partij, na katerem bi razpravljali o osnovnih problemih sedanjosti in izčrpno izmenjali mnenja ter izražali prepričanje, da je svetovno komunistično gibanje dovolj močno, da premaga sedanje težave in utrdi svoje vrste v boju za veliko stvar komunizma.

V nedeljo je bila na Opčinah komemoracija talcev, ki so jih nacisti ustrelili pred dvajsetimi leti. Govorili so gov. Karel Šiškovič, Eugenio Laurenti in Danilo Štubelj. Pred komemoracijo, ki jo je organizirala ANPI, so predstavniki raznih organizacij položili vence pred skromni spomenik. Predstavniki oblasti, seveda, tudi tokrat ni bilo zraven! (Sestavek o talcih objavljamo na 3. strani).

Zakaj v Benečiji ni „slov. liste“?

Pred dvema tednoma je bil v Trstu sestanek «zaupnikov in aktivistov» sveta «skupne slovenske liste». Na tej seji so sporočili, da je bil dosežen sporazum za skupen volilni nastop Skupne slovenske liste iz Trsta in Slovenske demokratske zveze iz Gorice. Sporočili so, da so si prizadevali za nastop v vseh volilnih okrožjih, v katerih živijo Slovenci in ugotovili, da je

... v Beneški Sloveniji... položaj žal takšen, da se to ni moglo zgoditi, pač pa imajo Beneški Slovenci svojega kandidata na listi K(rščanske) D(emokracije), kar je že lep napredek v primeri z dosedanjim stanjem».

Izbrali so tudi naziv liste, ki naj se imenuje «Slovenska skupnost — Unione Slovena» in izjavili, kot poudarja «Katoliški glas» od 2. aprila t. l., da

«... če bomo vsi izpolnili svojo narodno in krščansko dolžnost, bomo kljub krivičnemu volilnemu zakonu izvolili vsaj enega slovenskega zastopnika v deželni zbor...».

V tretji točki svoje resolucije pa se ti gospodje zavzemajo zato,

«... da Slovenci v Italiji prenehajo biti sredstvo, s katerimi si nekatere italijanske stranke utrjujejo svoj politični vpliv, od česar naš življ nima nikakšne stvarne koristi».

Iz poročila, in besedila resolucije sveta takozvane in samo-

zване «skupne slovenske liste» se da marsikaj razbrati.

Predvsem je razvidno, kar so nam tudi druga poročila potrjevala, da je bilo treba veliko prav med SSL iz Trsta in SDZ iz Gorice, preden so se tržaški in goriški prvaki obeh gibanj sporazumeli za skupen nastop. To nam dokazuje, da je med temi prvaki le malo skupnega in zelo veliko protislovij, ki nam povedo, da ne gre za nekaj trdnega, temveč za nekaj personalističnega brez večje perspektivnosti. A njihove notranje razprtije nas v toliko zanimajo, v kolikor zadevajo probleme in interese slovenske skupnosti, katere so le majhen del.

Prav zaradi tega se za njih besede in dejanja zanimamo. Zato pa ugotavljamo:

1. Zedinili so se za nastop samo v Trstu in Gorici, niso pa niti poskusili, da bi se zedinili za nastop v Beneški Sloveniji. Zakaj? Pravijo, da jim nastop v Beneški Sloveniji ni bil mogoč zaradi «položaja». Kakšen pa je ta položaj? Komunisti r. pr., ki imajo tem prav takšen položaj, niso obupali in so postavili na svojo kandidatno listo kar dva Slovence. Ali «S.L.» ni mogla najti nekaj kandidatov? To se nam zdi nemogoče. Zato je resnica preprostejša. Krščanska demokracija, ki je tam zaradi svoje raznarodovalne politike in gospodarskega pritiska najmočnejša stranka, saj ima v svojih rokah vsa sredstva za mamljenje volivcev, ni enostavno pustila, da bi samozvana «Slovenska skupnost» tam sestavila listo, ker bi to pomenilo razbiti njen volilni monopol in ji zadati težak in usoden politični udarec. To pa bi tudi pomenilo zadeti interese raznarodovanja, saj je zelo jasno voditelj KD Tessitori v Vidmu izjavil, da je vprašanje Slovencev v Benečiji že «rešila zgodovina». Tako je samozvana «Slovenska skupnost» v Slovenski Benečiji prepustila s popolno in sramotno kapitulacijo monopol Krščanski demokraciji. Zavestno ali podzavestno? Naj nam na to odgovori druga ugotovitev.

2. «Slovenska skupnost» pravi, da imajo Slovenci v Benečiji vsaj enega Slovence za kandidata in to na listi... Krščanske demokracije. Torej kam naj gredo pozivi, ki jih je še pred nekaj tedni «Katoliški glas» skupno z «Novim listom» naslavljal Slovincem, naj ne verjamejo italijanskim strankam in naj bodo le Slovenci? Ali pa je Krščanska demokracija za veljake «Slovenske skupnosti» postala nenadoma v nekaj dneh «slovenska stranka»? Ali pa je resnica enostavnejša, t. j. da so ti isti veljaki zavestno prepustili Slovence v Benečiji Krščanski demokraciji, ker demokristjani niso dovolili, da bi se «Slovenska skupnost» tam predstavila? Ali ho «Katoliški glas» še vedno lahko govoril o komunistih kot o ne Slovincih?

3. Se vedno se govori v resoluciji SSL o tem, da naj «Slovenci prenehajo biti sredstvo» za utrjevanje političnega vpliva nekaterih italijanskih strank. Tisti prirednik «nekateri» je bistvo izvajanja teh gospodov. Slovenci se po mišljenju prvakov Slovenske skupnosti ne smejo vključevati v nekatere stranke, v druge pa ja. V levičarske stranke, v komunistično dvakrat ne, v demokristjansko pa trikrat ja. To je torej bistvo pozivov teh

(Nadaljevanje na 4. strani)

71 talcev

(ob 20-letnici ustrelitve)

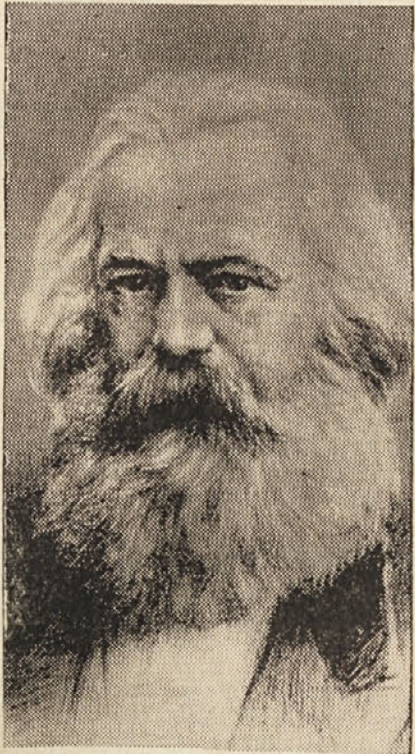
3. aprila 1944 so hitlerjevci pobrali po tržaških zaporih 71 ljudi in jih odpeljali na opensko strelišče pri Trstu, da bi jih kot talce ustrelili kot »povračilo« za akcijo, ki je bila prejšnji večer izvedena v openskem kinu, kjer je eksplodirala bomba, podtaknjena od partizanske diverzantske skupine, in povzročila smrt 7 nemških vojakov. Zbiranje talcev za »povračilno akcijo« ni povzročilo nemški komandi nobene preglavice. Kar na slepo so izbrali ljudi. Tako malo je naciste brigalo, kdo so talci in koliko jih je, da so se le v zadnjem trenutku zavedli prisotnosti enega talca več od predvidenega števila.

Na strelišču so nacistični morilci začeli izvajati svoje klanje, izločujoč iz množice skupine treh talcev, ki so jih pred očmi ostalih v naglici streljali. Kljub temu pa je bilo usojeno, da se je zaradi naglice morilec eden izmed talcev, čeprav težko ranjen, rešil in ni prejel običajnega strela v glavo, kot je bilo v navadi pri natančnih nemških izvrševalcih množičnih pokoljev.

Naši kraji niso bili 3. aprila 1944 prvič priča nemškemu in nacističnemu zločinskemu divjanju. Že septembra in oktobra 1943 so občutili težo razsajanja Hitlerjevega vojnega stroja, ki je skušal s pokolji in divjaškimi terorjem likvidirati uporniške sile in si tako zagotoviti mirno zaledje. A v začetku 1944, ko se je partizansko gibanje razbohotilo ne samo na podeželju, temveč tudi v samem Trstu in ko se Nemci, Saloveji fašisti in Rupnikovi domobranci niso čutili varne niti v svojih vojašnicah, saj so bile celo te vojašnice v mestu cilji drznih partizanskih napadov, so nacistične zveri s svojimi domačimi plačanci skušale zatreti upor s še večjim terorjem. Takrat so nacisti odgovarjali na vsako partizansko akcijo s strašnimi represalijami, ki pa so rodile nasprotni učinek: partizansko gibanje se je še pomnožilo in zadalo še težje udarce nacifašistom. Prav zato je naše področje postalo pravi pekel za nacifašiste. Prav zato so uporniške sile tako odločilno prispevale k zmagi v drugi svetovni vojni in k osvoboditvi.

Zaradi tega je tembolj nerazumljivo, zakaj takšen molk s strani oblasti in uradnih krogov okrog slavnih obletnic partizanskega boja. Mi vemo, da se v Italiji uradni krogi udeležujejo proslav. Na proslave pokoljev talcev in slavnih uporniških bojev prihajajo ministri in uradne osebnosti. Zakaj se to ne dogaja tudi pri nas? Morda zato, ker je večina teh obletnic vezana na dogodke, ki preveč spominjajo, da so bili Slovenci v svoji veliki večini odločilni faktor v zmagi nad nacifašizmom? Ali se morda noče priznati Slovenem vloga, ki so jo odigrali v drugi svetovni vojni, in s tem v zvezi tudi pravice do enakopravnosti, ki so si jo v svoji junaški epopeji priborili? Kaj pravijo k temu prvaki levega centra? Kaj pravita k temu levi center v tržaški občini in na pokrajini?

Karel Marx

Letos bo slavilo mednarodno komunistično in delavsko gibanje pomembno obletnico. Minilo bo sto let, odkar sta Marx in Engels ustanovila I. internacionalo. Ustanovitev I. internacionala je bila posledica naraščanja zavesti in aktivnosti delavcev v vrsti evropskih držav ter potrebe po mednarodnem združevanju proletariata. I. internacionala je postavila temelje sodobnemu svetovnemu komunističnemu gibanju.

Radijski dramski natečaj

Avtorje ki se nameravajo udeležiti natečaja Italijanske Radiotelevizije za izvirne radijske igre v slovenskem jeziku, opozarjamo, da 15. t. m. zapade rok za odpošiljatev del.

Udeleženci natečaja morajo poslati po šest jasno in čitljivo natipanih izvodov vsakega dela. Dela morajo biti označena samo z geslom, brez vsakega drugega znamenja, ki bi izdajalo avtorja. Isto geslo mora biti natipkano tudi na kuverti, v kateri naj bo list s podatki o avtorju in njegovem bivališču.

Za prva tri najboljše ocenjena dela so predvidene nagrade 200.000, 150.000 oziroma 100.000 lir.

Vsa obvestila v zvezi z natečajem, katerega se lahko udeležijo slovenski avtorji, ki stalno bivajo v Italiji, daje RAI - Radiotelevisione Italiana, Trst, Trg. Oberdan št. 5.

Gojenci Slovenskega dijaškega doma v Trstu so priredili letos zelo uspelo Kosovelovo proslavo. Na gornji sliki: Skupina dijakov med izvajanjem zborne recitacije Kosovelovih pesmi.

STOLETNICA I. INTERNACIONALE

I. internacionala je bila ustanovljena 28. septembra 1864 na mednarodnem srečanju delavcev v Londonu. Duša te mednarodne organizacije je bil Marx, ki je bil tudi avtor ustanovnega manifesta Internacionala, njenega statuta ter več drugih dokumentov in resolucij. V ustanovnem manifestu in statutu so bili v osnovnih črtah nakazani cilji proletarskega gibanja in poudarjena misel, da mora biti osvoboditev delavskega razreda stvar delavskega razreda samega.

Prvi kongres I. internacionala je bil od 3. do 8. septembra 1866 v Ženevi. Udeležilo se ga je 60 predstavnikov 25 sekcij iz Velike Britanije, Francije, Švice in Nemčije.

Sklepi kongresa so bili v skladu z idejami znanstvenega socializma. Kongres je priznal pomen stavkovnega gibanja, podprl boj za osemurni delovni čas in sprejel resolucijo o zamenjavi rednih armad z oborožitvijo ljudstva.

Resolucija o sindikalnih organizacijah je bila udarec tako za tiste, ki so zanikali potrebo po organizaciji delavskega razreda, kot za tiste, ki so na sindikate gledali zviška, kot tudi za britanski trade-unionizem.

Drugi kongres I. internacionala je bil od 2. do 8. septembra 1867 v Lausannu. Udeležilo se ga je 63 delegatov iz Švice, Francije, Nemčije, Britanije, Italije in Belgije. Na kongresu je zmagalo pomembno načelo, da je socialna osvoboditev delavcev neločljivo povezana z njihovo politično osvoboditvijo. Kongres se je izrekel za nacionalizacijo transporta in zvez, kar je bila zmaga markistične ideje o kolektivni lastnini proizvodnih sredstev.

Tretji kongres I. internacionala je bil od 6. do 13. septembra 1868 v Bruslju. Udeležilo se ga je 99 delegatov iz sedmih držav. Na kongresu je marksizem zabeležil novo zmago. Znova so proučili sklepe iz Lausanna, ter priznali stavko kot nujno in zakonito orožje delavskega razreda. Kongres je sprejel resolucijo proti vojni, s katero je pozval vse sekcije, naj delavci uporabljajo splošne stavke kot orožje proti vojni.

Četrti kongres I. internacionala je bil v Baslu od 6. do 11. septembra 1869. Udeležilo se ga je 78 delegatov iz osmih držav.

Na kongresu je prišlo do ostrega spopada z novim, nevarnim sovražnikom revolucionarnega gibanja — anarhizmom.

Marca 1870 je skupina ruskih socialistov, ki so zbežali v Švico ustanovila rusko sekcijo I. internacionala ter predlagala Marxu, naj bo njihov predstavnik v Generalnem svetu. »Z zadovoljstvom sprejeman častno obveznost, ki mi jo dajete s tem, da bom vaš predstavnik v Generalnem svetu« — je

pisal Marx članom ruske sekcije.

Med Pariško komuno sta Marx in Engels razvila v Generalnem svetu zelo živo aktivnost za podporo pariškemu komunarjem. Pozivala sta k solidarnosti z njimi ter jim nudila moralno in materialno podporo.

Po padcu Pariške komune je mednarodna reakcija organizirala gonjo proti I. internacionali. V nekaterih državah so članstvo v Internacionali razglasili za zločin proti državi. Sekcije so bile prisiljene oditi v ilegalo.

Peti kongres I. internacionala je bil od 2. do 7. septembra 1872 v Haagu. Udeležilo se ga je 65 delegatov iz enajstih držav. Prisotna sta bila tudi Marx in Engels.

Kongres je potrdil sklep lodonske konference o tem, da je treba v vsaki državi organizirati samostojno stranko proletariata. Na

njem je bilo sklenjeno, da se prenese sedež Generalnega sveta v ZDA. Ta zadnji kongres I. internacionala je pomenil idejno in organizacijsko zmago marksizma nad sektaškimi, drobnoburžoaznimi oblikami socializma.

Leta 1876 je bila s sklepom Philadelphiaške konference I. internacionala razpuščena. I. internacionala je izpolnila svojo zgodovinsko nalogo, s tem, da je ideje znanstvenega socializma vsadila v zavest naprednih delavcev v najvažnejših kapitalističnih državah. »Nepozabna je in večna — je pisal Lenin — v zgodovini boja delavcev za njihovo osvoboditev. Postavila je temelj svetovni socialistični republiki, ki jo imamo mi zdaj čast graditi«.

»PROBLEMY MIRA I SOCIALIZMA«, PRAGA.

Delavsko gledališče v Novi Huti na Poljskem

V Krakowu, ki je znano kulturno in zgodovinsko središče Poljske, vozijo v večernih urah tudi nekateri tramvaji, ki niso označeni z nobeno številko ampak samo s tablico z napisom »Gledališče«. Ti tramvaji vozijo na progah v smeri proti modernemu industrijskemu predelu mesta, ki se imenuje Nova Huta,

Nova Huta — začeli so jo graditi leta 1948 — je veliko socialistično mesto, planirano kot moderni predel starodavnega Krakowa. Sklenjeno je bilo, da mora Nova Huta imeti tudi svoje gledališče. Nihče si ni točno predstavljaj profila in občinstva tega gledališča toda mnogi, predvsem ljubitelji gledališča, so napeto pričakovali, če se bo posrečil ta »gledališki« eksperiment. Gledališče naj bi bilo v prvi vrsti namenjeno prebivalcem delavske Hute. Pritegnilo naj bi po večini s podeželja izhajajoče občinstvo, torej ljudi, ki prej niso obiskovali gledaliških predstav. Prav zato pa so se mnogi bali, da bi gledališče zdrsnilo na nižjo raven, se odpovedalo svojim ambicijam in končno postalo ustanova za ceneno zabavo.

Decembra 1955 je prišlo do prelomnice v kulturnem razvoju Nove Hute. Tedaj je ljudsko gledališče v tem stalno razvijajočem se mestu odprlo vrata svojim ljubiteljem in prijateljem — še neznanim in nepoznanim gledavcem.

Za direktorja te ustanove so izbrali Kristino Skuszanko, ki je bila hkrati režiser in umetniški vodja novega gledališča. Gledališče je začelo delovati s 36-članskim igravskim ansamblom.

Prvi dve leti nista bili najlažji za novo gledališče. Problem številka ena je bil, kako pridobiti predvsem nove prebivavce Hute. Ceravno je bilo to gledališče namenjeno predvsem prebivalcem novega mesta in kljub nižanim vstopnicam so dolgo časa največji del gledališkega občinstva sestavljali prebivavci starega Krakowa. Toda gledališče se ni odpovedalo svojemu boju za osvojitve tistih, katerim je bilo v prvi vrsti namenjeno. Kljub konsekvntnemu uresničevanju svojega programa pa ni nikoli zdrsnilo na nižjo raven svojih umetniških predstav in ni po-

stalo ustanova za »ceneno zabavo«.

Danes se ansambel novohutskega gledališča upravičeno ponaša s tistim, kar je morda največ vredno in najlepše v zgodovini gledališča, namreč s tem, da je prav med »preprostimi ljudmi« našel zveste prijatelje, stalne gledavce in celo oboževalce.

Z leti je prav to gledališče tako napredovalo, da lahko posreduje svoje umetniške dosežke ne le prebivalcem Nove Hute in prebivalcem starega Krakowa »ki se na predstave vozijo s posebnimi tramvaji«, marveč tudi izven meja Poljske. Doslej je sodelovalo že na dveh mednarodnih gledaliških festivalih in bilo visoko cenjeno. Med drugim je nastopilo tudi v Benetkah ter vzpostavilo prve gledališke stike med Poljsko in Italijo.

Gledališče, ki je v vseh pogledih eksperimentalno, konsekvntno izvaja svojo repertoarno politiko, svoj program, svojo vnaprej začitano pot; išče nove oblike, nov gledališki stil, a se pri svojih iskanjih vendar opira na določeno logično repertoarno koncepcijo. Pri realizaciji svojih idejnih načel pa se ta »eksperiment eksperimentov« naslanja tudi na tradicionalni repertoar.

Iz kulturne kronike

22.000 študentom, ki redno študirajo na Politehniškem inštitutu v Leningradu, je leningrajski televizijski studio odstopil poseben kanal, preko katerega spremljajo predavanja. V dvoletnem programu bodo najboljše strokovnjaki iz Leningrada predavali po televiziji višjo matematiko, geometrijo, mehaniko, kemijo in fiziko. Ob koncu predavanja bodo opravljali študentje izpit na inštitutu. Predavanja bo lahko spremljalo tudi 80.000 izrednih študentov, ki študirajo na drugih leningrajskih visokih šolah.

V MOSKVI je pred kratkim izšel makedonsko-ruski slovar. Sestavil ga je N. I. Tolstoj, izdala pa Moskovska državna založba. Slovar obsega okrog 30.000 besed.

Proti pačenju slovenskih imen

Odločen nastop posl. Bernetičeve

Ko je bil list že urejen smo prejeli iz Rima naslednjo vest:

Med razpravo o predlogu za spremembo zakona št. 1238 z dne 9.7.1939, ki se tiče tujih imen otrok italijanskih državljanov, je poslanka Marija Bernetič na zasedanju pravne komisije poslanske zbornice predlagala, naj bi zakon o imenih tako preuredili, da bi lahko pisali tudi Č, Š in Ž. Temu predlogu se je odločno uprl demokristjanski predstavnik. Predstavnik drugih nacionalističnih strank so predlagali in dosegli sklep, da bo o tem problemu razpravljala poslanska zbornica na svojem plenarnem zasedanju, kar pomeni, da se bo zadeva močno zavlekla. Naša poslanka je proti temu odločno protestirala, socialisti pa so bili tihi.

Tržaški levi center je pozabil na Slovence

Na eni izmed zadnjih sej tržaškega občinskega sveta je naš svetovalec tov. Lucjan Padovan vprašal župana kako se uresničuje okvirni sporazum levega centra glede problemov slovenske narodne manjšine. Med drugim je izrecno vprašal kako je z uradom za prevode v slovenščino.

Ko je župan Franzil odgovarjal na vprašanja tovariša Padovana je bil vidno v zadregi. Povedal je, da obstaja občinski urad za prevode v tuje jezike (nemščino, francoščino in angleščino) in da so slovenske prevode poverili nekemu posebnemu prevajalcu.

Iz tega izhaja, da se ne izpolnjuje zahteva, naj se omogoči, da bi se državljani slovenskega jezika lahko posluževali svojega jezika v občinskih uradih, in ne zahteva, naj bodo v občinskih uradih nameščeni funkcionarji, ki obvladajo tudi slovenski jezik. Kljub okvirnemu sporazumu levega centra je ostalo vse pri starem.

Kako ocenjujejo to tovariši socialisti ki podpirajo levi center?

Tiskovna konferenca

V soboto 11. aprila ob 11. uri bo v Ljudskem domu (ul. Capitolina 3) v Trstu tiskovna konferenca, na kateri bo obrazloženo stališče KPI o vraščanju, ki zadevajo slovensko narodno skupnost s posebnim oziranjem na deželni volilni program.

Dr. Karel Šiškovski bo otvoril tiskovno konferenco, ki se je bodo udeležili tudi ostali slovenski kandidati na listi KPI v tržaškem volilnem okrožju: Dušan Furlan, Jelka Gerbec, Marij Grbec (neodvisni kandidati) in Dušan Lovriha. Predsedovala bo poslanka Marija Bernetič.

ZAHVALA

V torek 7. aprila t.l. je bil pogreb našega dragega

VIKTORJA KARIŠA
iz Rovt

Zahvaljujemo se vsem, ki so nam bili ob strani ob tej bridki izgubi, prav posebno pa darovalcem cvetja, sekciji KPI s Kolonkovca in pevskemu društvu »Rota«.

Družina KARIS

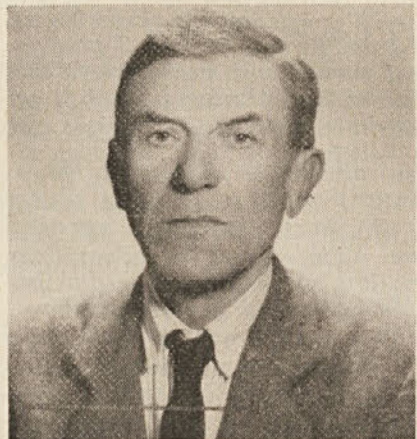
Rumor v Gorici

V nedeljo je v Gorici govoril glavni tajnik demokristjanske stranke Rumor. Ton njegovega govora je bil povsem konservativen in v navzkrižju s stališči, ki jih zagovarjajo goriški demokristjanski voditelji. Med drugim je odločno zavrnil predlog zakona o 400 milijardah za deželo, ki so ga izdelali komunisti. Dejal je, da gre za »smešen« predlog in »žaliv« za prebivavce Furlanije-Julijske krajine. Poudarjal je, da bi uresničitev tega predloga »škodovala deželni avtonomiji«, delovne ljudi pa je pozval k »čutu odgovornosti«, novim žrtvam in k nadaljnjemu varčevanju. V govoru, seveda, ni manjkalo ostrih napadov proti komunistom.

Ko se je dotaknil problemov zunanje politike je Rumor, med drugim, poudaril: »Dokler bo Krščanska demokracija večinska stranka v Italiji, ne bo prišlo nikoli, pravim nikoli, do sprememb v zunanji politiki«. V zvezi s položajem, ki vlada v goriški pokrajini in v zvezi z vojaškimi služnostmi pa je Rumor primerjal Gorico z Berlinom. Po njegovem naj bi bila Gorica »simbol civilizacije in središče privlačnosti za sestrane narode«. Tako je torej na en mah pobil usmeritev goriških demokristjanov, ki so se, četudi zelo pozno, zavedli dejstva, da so dobri gospodarski odnosi in prijateljstvo z Jugoslavijo nujno potrebni za gospodarski razvoj obsoške pokrajine in da je zato nujno potrebno omejiti tudi vojaške služnosti in spremeniti zakon, na katerem so te služnosti osnovane.

Tajnik goriške KD Martina in načelnik KD v goriškem pokrajinskem svetu Cocianni sta se, torej, zaman trudila da bi vsedržavnemu tajniku prikazala problematiko in obstoječo stvarnost, med drugim tudi to, da je na Goriškem nujno potrebno okrepiti industrijo, izboljšati prometne zveze z Jugoslavijo in omejiti vojaške služnosti. Rumor vseh teh predlogov ni hotel vzeti v poštev.

Tov. Vatovec sedemdesetletnik

V soboto, 4. aprila je slavil svoj 70. rojstni dan tovariš Lazar Vatovec s Proseka. Ob tej priliki so ga obiskali predstavniki krajevne sekcije in tržaške federacije KPI ter mu izrekli voščila.

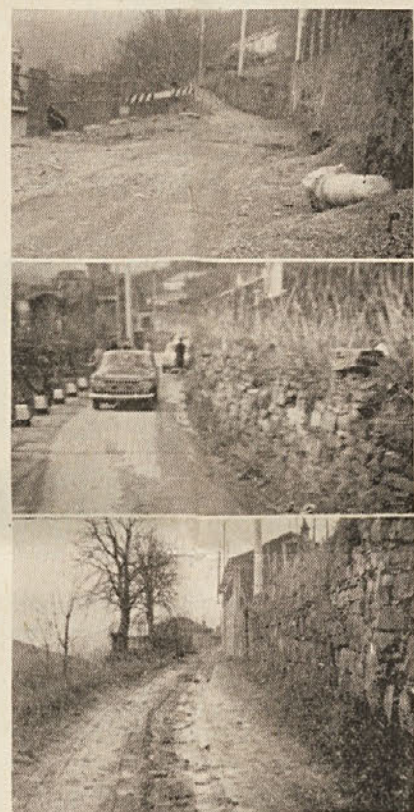
Tovariš Lazar Vatovec je po rodu iz Čečarjev pri Kopru, toda že dolgo let živi na Proseku. Bil je še mlad, ko se je pridružil delavskemu gibanju in že leta 1921 je postal član KPI. Tako v predfašistični kot kasneje v ilegalni dobi je mnogo žrtvoval za razvoj komunističnega gibanja v naši deželi. Med drugimi je sodeloval z Rudolfom Bernetičem, enem izmed vidnejših predstavnikov gibanja v Istri in kasnejšim borcev v Španiji; z Jožetom Srebrničem, ki je bil slovenski komunistični poslanec v Rimu in s tovarišem Ivanom Regentom. Pokojni tovariš Mokole, ki je v najtežjih letih urejal »De-

lo«, je imel v današnjem slavljenču enega izmed najdragocenejših sodelavcev.

Zaradi svojega delovanja je moral tovariš Vatovec mnogo pretrpeti. Enajst mesecev je bil zaprt v zloglasni fašistični ječi v Kopru. Kasneje ga je posebno fašistično sodišče obsodilo na štiri leta konfinacije. Konfiniran je bil skupno s tovarišem Srebrničem na otoku Ponza (1934-37). Kasneje, po povratku iz konfinacije, je sodeloval v osvobodilnem gibanju, dva njegova sinova — eden je imel tedaj 15 in eden 17 let — pa sta bila v partizanih.

Tudi »Delo« čestita tovarišu Vatovcu ob lepemu življenjskemu jubileju, želeč mu še mnogo srečnih let!

Ceste v Podlonjerju

Tržaška občinska uprava zane-marja predmetja in okolico. To smo že mnogokrat poudarili. Svočas smo poročali o zahtevah prebivavcev Podlonjerja in Lonjerja. Odposlanci obeh krajev so šli tudi na občino. V Podlonjer je prišel neki občinski odbornik. Osebo se je lahko prepričal, da so ceste v obupnem stanju. Obljubil je, da bo občina nekaj ukrenila. Od tedaj je preteklo že več časa, toda ceste so ostale take kakršne so bile prej, odnosno so danes še slabše. In slike, ki jih danes objavljamo zelo jasno govorijo! Cesta, ki pelje iz Mandrije v ulico Damiano Chiesa, je že eno leto zaprta za promet, to pa za to, ker ni bila obnovljena na odseku, ki je dolg približno 100 metrov! (Zgornja slika.) Na cesti, ki vodi iz Plodnjerja v Lonjer se je zgodilo že mnogo hudih nesreč in celo do smrtno nesreče je prišlo. Tudi komunistični svetovavci v občinskem svetu so zahtevali njeno obnovo. Danes pa je promet na tej cesti napol paraliziran. Slika v sredi je bila posneta približno 10 minut pred neko hudo prometno nesrečo. Cesta, ki vodi v Ogrado je danes uporabna kvečjemu le za samokolnice. V deževnem vremenu je na njej toliko blata, da se mu sploh ni mogoče izgoniti. Začeli so jo obnavljati, pa so se ustavili ravno tam, kjer je najslabša. (Spodnja slika.) Še enkrat poudarjamo: občinska uprava je dolžna poskrbeti za čimprejšnjo obnovo vseh omenjenih cest!

A. K.

Nadaljevanje

Kompetence dežele

petenco avtonomne dežele po vprašanju slovenske skupnosti; 2. za trditev in pomnožitev sil, ki se bodo v deželni svet borile proti poskusom demokristjanov in njihovih zaveznikov, da bi že od vsega začetka odvzeli deželi kompetenco, ki je prav za prav njen življenjski izvor. Pri tej akciji morajo tudi socialistični tovariši spregovoriti jasno in odločno, ker upamo, da ne bodo zaradi kakšnih »višjih ciljev« molčali, ne da bi obsodili absurdno in nacionalistično stališče prvakov KD. Po drugi strani moramo opozoriti slovenske ljudi, da je stališče, ki so ga prvaki »Slovenske liste« zavzeli do KD s tem, da niso postavili svoje liste v Fur-

lanski Sloveniji in da so proglasili za svojega nekega kandidata Krščanske demokracije, zelo škodljivo za vso slovensko narodno skupnost in je objektivno na liniji podpore KD, ki se je še enkrat izkazala kot najhujša nasprotnica slovenskih upravičenih zahtev.

Zaradi vsega tega mislimo, da je v interesu celotne slovenske skupnosti v Italiji okrepiti akcijo Komunistične partije s še večjim številom glasov. Na ta način bodo slovenski volivci odločno prispevali k brezkompromisni akciji slovenskih in italijanskih komunističnih svetovalcev v deželni zboru za uspešno delovanje v korist enakopravnosti Slovencev.

Zakaj v Benečiji ni „slov. liste“?

Ljudi, ki si polnijo usta s slovenstvom, a samo takrat, ko gre za protikomunizem, ne pa ko gre za Krščansko demokracijo, prvo in osnovno silo povojnega raznarodovalnega protislovenskega dela.

4. Vprašujemo se, kdo je gospodom samozvane »Slovenske skupnosti« dal pravico, da sestavljajo listo s tem imenom? Slovenska skupnost je nekaj večjega, silnejšega in številnejšega kot pa volilna krinka nekaterih političnih skupin, ki skušajo pretihotapiti nasprotovanje napredku, demokraciji in družbenim spremembam v slovenski obliki »slovenstva«. Ali je njihova akcija objektivno na liniji okrepitve ali oslabitve pozicij slovenske skupnosti? Če gledamo, kako so ravnali v Benečiji, kako krepijo v Benečiji Krščansko demokracijo, kako nima jo namena odvzemati glasov Krščanski demokraciji, pač pa le in izključno levičarskim silam in komunistični stranki, ki je — če hočejo ali nočejo — največja in najmočnejša slovenska stranka v Italiji, prihajamo do zaključka, da objektivno služijo ciljem in namenom Krščanske demokracije.

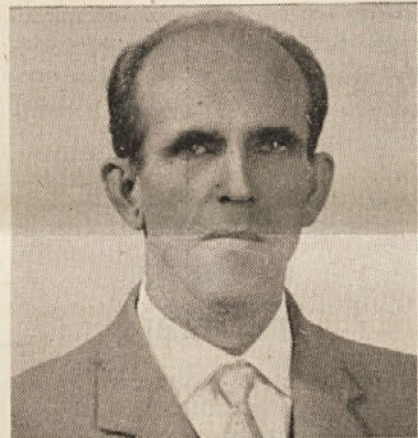
Ni slučajno, da njihovo listo »sprejemajo« krščanski demokratje in celo tiste nacionalistične sile, ki gledajo samo v Komunistični partiji najnevarnejšo silo, ki jim lahko vsili enakopravnost Slovencev. Dokler bo italijanska nacionalistična javnost hvalila te ljudi in skušala orientirati Slovence k njim, do tedaj jih bomo morali razkrinkovati kot ljudi, ki vsaj ne vedo, kaj delajo.

Karavana gre dalje. Komunisti so v tem času, ko skušajo prva ki »Slovenske liste« prikazovati da bo samo en Slovenec v deželni zboru — s tem pa rušijo pozicije slovenske skupnosti — napravili, kar tem ljudem ni prišlo nikoli na misel: izvolili so Slovence v parlament, postavljajo v svojih listah 8 Slovencev, od katerih bosta verjetno dva izvoljena v deželni svet, bijejo se za slovenske pravice ne samo z resolucijami in besedami, a vsakodnevno z dejanji in predstavljajo edino silo, katere okrepitev lahko jamči uspešno in odločno bitko v deželni zboru, ker če se bodo ljudje okrog »Slovenske skupnosti« držali primerov svojih izvoljenih predstavnikov v Gorici in v Trstu bodo vedno trobili v en sam rog: demokristjanski. Kaj naj bi torej od tega imeli Slovinci, če bi volili Kacina ali Simčiča ali Škerka? Samo enega svetovalca Krščanske demokracije več. Zato pa bodo oddali svoj glas za komuniste, ker tam bodo v resnici našli predstavnike svoje narodnosti, ki ne bodo nikoli stopili na tla kompromisa.

Naša sožalja

Pretekli teden je umrl tov. Oskar Semolič iz Nabrežine. Star je bil komaj 42 let. Pokojni tovariš je bil aktiven član KP. Kot tehniški izvedenec je mnogo pomagal tudi kriškim tovarišem pri gradnji Ljudskega doma.

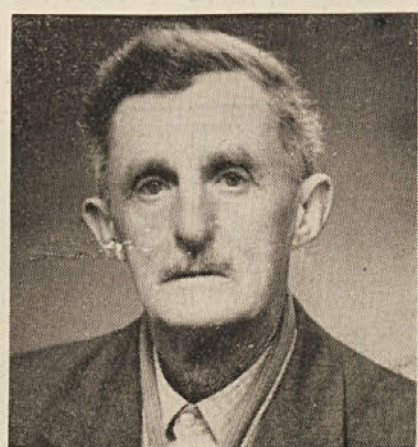
Vodstvo tržaške federacije KPI, sekciji KPI v Nabrežini in Križu, prosvetno društvo »Vesna« v Križu in »Delo« izražajo težko prizadeti družini svoje najgloblje sožalje.

Pretekli teden je umrl tovariš Peter Franza iz Podlonjerja. Pokojni je bil eden izmed najpožrtvovalnejših tovarišev podlonjerske sekcije. Že za časa ilegale je sodeloval v borbah za delavske pravice. Dokler je mogel, je širil naš tisk v svojem kraju. Legel je ravno tisti dan, ko je raznašal po hišah zadnjo številko našega lista. Tudi zato ga bomo ohranili v hvalnem spominu.

Pred kratkim so v Podlonjerju umrli tudi Franc Zerjal, Marija Ferluga in Celeste Grudina.

Vsem žalujočim družinam izražajo komunisti iz Podlonjerja svoje najgloblje sožalje, kateremu se pridružuje tudi naš list.

11. februarja je umrl tov. Anton Klun iz Domja. Pokojni je bil star antifašist in zaveden Slovenec. Bil je tudi član naše Partije in bravec našega lista. Ohranili ga bomo v trajnem spominu.